

Національна академія правових наук України (м. Київ, Україна)
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна) (Юридичний факультет)
Університет Коменського
(м. Братислава, Словачка Республіка) (Юридичний факультет)
Грацький університет імені Карла і Франца
(м. Грац, Республіка Австрія) (Юридичний факультет, Центр східноєвропейського права)
Тринавський університет
(м. Трнава, Словачка Республіка) (Юридичний факультет)
Західний університет ім. Васіле Голдіш
(м. Арад, Румунія) (Юридичний факультет)
Університет Матей Бела в Банській Бистриці
(м. Банська Бистриця, Словачка Республіка) (Юридичний факультет)
Університет Павла Йозефа Шафарика
(м. Кошице, Словачка Республіка) (Юридичний факультет)
Вільнюський університет (м. Вільнюс, Литовська Республіка) (Юридичний факультет)
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (м. Харків, Україна)
The Grassroots Institute (м. Монреаль, Канада)
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація українських правників» (Україна)
Громадська організація «Університетський центр соціальної та правової підтримки»
(м. Ужгород, Україна)
Центр українсько-європейського наукового співробітництва (м. Ужгород, Україна)
Європейська асоціація студентів права України (Україна)

XVII Міжнародна науково-практична конференція

ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ. РЕЛОКАЦІЯ В УМОВАХ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

25–26 квітня 2025 року

**Львів – Торунь
Liha-Pres
2025**

Рекомендовано до друку Вченою радою
юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол № 11 від 17 квітня 2025 року.

НАУКОВА РАДА КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова наукової ради конференції – **Ярослав Лазур** – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Олександр Рогач – доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Анатолій Гетьман – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Doc. JUDr. **Eduard Burda**, PhD – декан юридичного факультету Університету Коменського (м. Братислава, Словачька Республіка);

Univ.-Prof. DDr. Dr. h.c. **Wieser Bernd** – директор Центру східноєвропейського права Грацького університету імені Карла і Франца (м. Грац, Республіка Австрія);

Univ. Prof. Doc. JUDr. **Marianna Novotná**, PhD – деканка юридичного факультету Трнавського університету (м. Трнава, Словачька Республіка);

Assoc. Prof. **Remus Daniel Berlingher**, PhD – декан юридичного факультету Західного університету імені Васіле Голдіш (м. Арад, Румунія);

Doc. JUDr. **Adrian Vasko**, PhD. – декан юридичного факультету Університету Матей Бела в Банській Бистриці (м. Банська Бистриця, Словачька Республіка);

Prof. JUDr. **Miroslav Štrkolec**, PhD. – декан юридичного факультету Університету Павла Йозефа Шафарика (м. Кошице, Словачька Республіка);

Doc. dr. **Haroldas Sinkūnas** – декан юридичного факультету Вільнюського університету (м. Вільнюс, Литовська Республіка);

Євген Гетьман – член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Головний учений секретар НАПрН України;

Василь Костицький – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, професор кафедри теорії та історії права та держави Навчально-наукового інституту права КНУ ім. Тараса Шевченка, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація українських правників»;

Дмитро Лученко – доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Dr. **Hasrat Arjument** – президент-засновник і генеральний директор The Grassroots Institute, співголова RISG-Центральна Азія, GYRP 2026 (м. Монреаль, Канада);

ThLic. Mgr. **Michaela Moravčíková**, ThD – заступниця декана з міжнародних зв'язків юридичного факультету Трнавського університету (м. Трнава, Словачька Республіка).

Doc. JUDr. **Alta Tymofeyeva**, PhD – доцентка кафедри міжнародного права юридичного факультету Карлового університету (м. Прага, Чеська Республіка).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова організаційного комітету – **Володимир Смолянка** – доктор медичних наук, професор, ректор ДВНЗ «УжНУ»;

Заступник голови організаційного комітету – **Вадим Піштя** – доктор філософії, заступник декана юридичного факультету з наукової роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Заступниця голови організаційного комітету – **Наталія Петрецька** – кандидатка юридичних наук, доцентка, заступниця декана юридичного факультету з міжнародних зв'язків ДВНЗ «УжНУ»;

Андрій Андрушко – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правової політики ДВНЗ «УжНУ»;

Дмитро Белов – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ»;

Юрій Бисага – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ»;

Олександр Білаш – кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Сандра Болдіжкар – докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Світлана Булеца – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Михайло Віхляєв – доктор юридичних наук, професор, директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Діана Ворон – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Іван Габані – доктор філософії, голова Ради молодих вчених юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»;

Михайло Геревич – доктор філософії, доцент кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ «УжНУ»;

Олег Головок – кандидат економічних наук, засновник та директор Видавничого дому «Гельветика»;

Ярослав Греца – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарського права ДВНЗ «УжНУ»;

Віктор Заборовський – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Тетяна Карабін – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»;

Василь Копча – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правової політики ДВНЗ «УжНУ»;

Ельвіра Кормиш – президентка Ужгородського локального осередку Європейської асоціації студентів права України;

Ольга Котляр – кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Марія Менджул – докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Микола Палінчак – доктор політичних наук, професор, декан міжнародних економічних відносин ДВНЗ «УжНУ»;

Іван Переш – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ «УжНУ»;

Ігор Пирого – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ»;

Терезія Попович – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ «УжНУ»;

Вадим Рошканюк – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського права ДВНЗ «УжНУ»;

Антоніна Сабовчик – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ»;

Михайло Савчин – доктор юридичних наук, професор, директор НДІ порівняльного публічного права та міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Микола Сийпюкі – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності ДВНЗ «УжНУ»;

Ярослав Ступник – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності ДВНЗ «УжНУ»;

Павло Черевко – кандидат юридичних наук, професор, заступник декана юридичного факультету з навчальної роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Роман Фрідманський – кандидат юридичних наук, професор, заступник декана юридичного факультету з навчальної роботи ДВНЗ «УжНУ»;

Ірина Хохлова – кандидатка юридичних наук, заступниця декана юридичного факультету з навчально-виховної роботи ДВНЗ «УжНУ».

3 18 **Закарпатські правові читання. Релокація в умовах екстраординарних правових режимів : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 25–26 квітня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 548 с.**

ISBN 978-966-397-493-4

УДК 34:314.151"364"(062.552)

ISBN 978-966-397-493-4

©Ужгородський національний університет, 2025

© Українсько-польське наукове видавництво

«Liha-Pres», 2025

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ РЕЛОКАЦІЙ

Pakt migracyjny Unii Europejskiej

Aleksandra CICHNA..... 16

Надзвичайне законодавство у сфері релокації підприємств: питання
ефективності та відповідності міжнародним стандартам

Олексій ВОЛОХОВ 19

Міжнародно-правові аспекти релокації: виклики для адвокатської діяльності,
доступ до правової допомоги та міжнародний обмін інформацією

Іван ГАБАНІ 23

Основні напрямки міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією

Анастасія ІГНАТЧЕНКО 26

Досвід окремих зарубіжних держав щодо забезпечення
конституційних прав: виклики релокації

Ірина СОПІЛКО..... 30

Політико-правові аспекти російсько-української війни

Вікторія ТУРЯНИЦЯ 33

Правові аспекти релокації у міжнародному праві: виклики та перспективи

Наталя ФІЛІПЕНКО..... 37

НАПРЯМ 2. РЕЛОКАЦІЯ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Глобалізація: сутнісні аспекти, виклики та пошук балансу

Андріанна БАДИДА, Дмитро ПЕЦА..... 42

До питання розвитку механізмів реалізації державної політики у сфері
подолання наслідків воєнних дій в Україні

Сергій БСЛАЙ, Олександр ШВЕНКО 46

Вплив радянської політики примусової релокації на формування політичної
свідомості та стратегій опору В'ячеслава Чорновола та Юрія Шухевича

Андрій ВАЛІВКО 49

Щодо змісту суб'єктивного майнового права інтелектуальної власності

Іван ВАЩИНЕЦЬ 53

Вплив релокації на правовий режим переміщення документів нотаріального діловодства в умовах воєнного стану	
Лідія ВДОВІЧЕНА	57
Релокація через окремі питання фронтирності в українському національному кримінологічному вимірі	
Євгенія ГЛАДКОВА, Іван КРИЩАК	61
Деякі питання релокації в умовах воєнного стану в Україні	
Марія ДОЛИНСЬКА	70
Релокація приватного та публічного сектору в умовах екстраординарних правових режимів: історико-правовий та теоретико-правовий аналіз	
Дмитро КОБЕРНИК	73
Понятійно-правове мислення у Давньому Римі: начала науки	
Денис КУЧЕРЕНКО	75
Месопотамія між Римом і Персією: політико-правові засади функціонування фронтиру та релокація населення на підставі угоди 363 р.	
Віктор МЕЛЬНИК	79
Співвідношення понять «релокація» та «внутрішнє переміщення» в контексті дії правового режиму воєнного стану	
Ірина НЕГУЛЯЄВА	84
Європейські стандарти захисту персональних даних	
Юрій ОНЩИК	87
Податковий комплаєнс як інструмент підтримки бізнесу під час релокації в умовах воєнного стану	
Олександр ОСАВОЛЮК	90
Спадкові договори: переваги та недоліки	
Валерія ПАНАСЮК	93
Цінність правопорядку в умовах надзвичайного правового режиму	
Наталія ПАРХОМЕНКО	95
Правові аспекти регулювання демографічних процесів в Україні в умовах екстраординарних правових режимів: аналіз правових викликів та рішень	
Іван ПЕРЕШ, Тетяна-Кароліна ШАНДОР	99
Enterprises relocation under martial law in Ukraine: some aspects	
Tereziia POPOVYCH, Maryana TOPOLNYTSKA, Yana BARYSKA, Oksana MASLYUK	103
Правомірність правочинів: питання співвідношення приватних та публічних інтересів	
Іван РУЩАК	107

Податкові спори, що виникають при релокації підприємств в умовах екстраординарних правових режимів Руслан ФАТЬЯНОВ	111
Про використання терміна «співмірність» у Нормативних постановках Конституційного Суду Республіки Казахстан Тетяна ЧЕХОВИЧ	114

НАПРЯМ 3. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ РЕЖИМІВ: КОНСТИТУЦІЙНІ, ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ

Гуманізм як ключовий вектор розвитку сучасної правової держави Мирослава БЄЛОВА, Дмитро БЄЛОВ	117
Розробка ІТ-системи оповіщення та реагування на надзвичайні ситуації в умовах війни Дмитро БОНДАР, Василь ПОПОВИЧ, Назарій КОВАЛЬ, Ростислав ГРИНИК, Володимир КОВАЛЬ	120
Стратегічні аспекти перспектив збереження ідентичності кримськотатарського народу в умовах внутрішніх переміщень в Україні Юрій ГАВРИЛІВ	123
Цивільна правоздатність колективного суб'єкта в праві Стародавнього Риму Андрій ГОЛОВАЧ, Михайло ГЕРЕВИЧ	125
Конституційні аспекти забезпечення прав людей під час примусової релокації в умовах збройного конфлікту Катерина ДРАНЧАК	128
Конституційні засади захисту економічної конкуренції в Україні Олександр ДЯКУЛИЧ	130
Перспективи законодавчого забезпечення житлових прав внутрішньо переміщених осіб в Україні Ігор МАМОНТОВ	134
Релокація як фактор впливу на своєчасне проведення виборів в Україні в умовах російської агресії Олег МАРЦЕЛЯК	137
Заходи забезпечення права на медичну допомогу із застосуванням телемедицини в умовах мобільності пацієнтів Олександр МИХАЙЛІЧЕНКО	141
Питання визначення підсудності у справах спеціального кримінального провадження (in absentia) Назар ПЕТРИШИН, Наталія ГРИГА	145
Оновлення Кодексу суддівської етики: виклик часу Назар ПЕТРИШИН	149

Легальні засади евакуації в умовах воєнного стану	
Олексій ПРОНЕВИЧ	153
Дилемма інвестиційного клімату під час війни: реквізиція і дискримінація	
Михайло САВЧИН	158
Війна в Україні: безпека в регіоні та процес відновлення	
Михайло ТЕРНУЩАК	164
Гендерні аспекти релокації в умовах екстраординарних правових режимів: виклики та правові механізми захисту	
Тетяна ХАРЧЕНКО	168
Вплив особливих правових режимів на права і свободи людини: історико-правовий та порівняльно-правовий аналіз	
Станіслав ЩОКА, Іван ПЕРЕШ	172

НАПРЯМ 4. ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ТА РЕЛОКАЦІЇ

Wpływ sankcji administracyjnych i orzecznictwa ETS na rynek zamówień publicznych Unii Europejskiej	
Mateusz SIENKO	175
Приведення джерел адміністративного права України у відповідність з європейськими вимогами техніки нормопроєктування	
Ігор ВОЗНЯК	179
Публічне адміністрування у сфері захисту персональних даних	
Назарій ГОЛОВАЦЬКИЙ	184
Напрями удосконалення нормативно-правового регулювання адміністративного управління у сфері охорони здоров'я	
Олександр ГРІН	188
Особливості адміністративно-правових засад релокації бізнесу в країні ЄС в контексті європеїзації національного правопорядку	
Ігор ДІР	192
Інформатизація митних процедур як механізм сприяння бізнесу: впровадження європейських стандартів	
Лілія ДОРОФЕСВА	195
До питань вдосконалення процесуального статусу осіб, які сприяють розгляду справи в галузі адміністративного процесуального права України та адаптації законодавства України до права Європейського Союзу	
Андрій КАЗАКЕВИЧ	198

Дисциплінарна відповідальність суддів за діяння, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя, у новому фокусі уваги законодавця: чи релевантною є ініціатива (законопроект № 13137) вимогам екстраординарного правового режиму?	
Тетяна КОЛОМОЄЦЬ	202
Адаптація адміністративного права до права Європейського Союзу в умовах екстраординарних правових режимів та релокації	
Сергій КОНСТАНТИНОВ	206
Правомірні обмеження прав людини в умовах особливих правових режимів: пошук балансу між безпекою держави та фундаментальними свободами	
Станіслав КОСТАК	211
Європеїзація адміністративного права України в умовах актуалізації потреби подолання кризових явищ Європейського Союзу	
Євген КУРІННИЙ	214
Використання судових механізмів для затягування процесу релокації: виклики та шляхи вирішення	
Андрій ЛАНДОВСЬКИЙ	218
Principiile securității juridice și încrederii legitime în practica jurisdicțională a Curții de Justiție a Uniunii Europene	
Andrii MARCENKO	221
Європейський досвід запровадження додаткових режимів непрямого оподаткування в Україні	
Віктор МУШЕНОК	224
Релокація та технічне регулювання виробництва продукції в умовах екстраординарних правових режимів	
Дем'ян СМЕРНИЦЬКИЙ, Марина ТРИГУБЕНКО	228
Право як інструмент соціальних перетворень	
Петро ТРАЧУК	231
Роль антикорупційної освіти в забезпеченні прозорості адміністративного управління в умовах надзвичайних режимів	
Ірина ХОХЛОВА	237
Кадрова політика митної служби в умовах встановлення простою в територіальних органах Держмитслужби: правові виклики та організаційні механізми	
Олександр ЧЕРКУНОВ	239

НАПРЯМ 5. РЕЛОКАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Ціннісно-моральні засади захисту прав людини

Юрій БАГРІЙ.....243

Особливості механізму забезпечення прав громадян України
в Європейському Союзі

Віктор БАРСУК.....246

Релокація та проблеми довілля: зворотні та прямі зв'язки

Ольга БОДНАР-ПЕТРОВСЬКА.....248

Гарантії трудових прав працівників при релокації підприємств
в умовах екстраординарних правових режимів

Вікторія БОРТЕЙЧУК, Антоніна САРОЗ.....251

Природні права людини як форма буття загальнолюдських цінностей

Марія БРАТАСЮК.....255

Міграція населення як соціально-правове явище: загальна характеристика

Аліна ГРИЩУК.....258

Розвиток індустриальних парків в Україні у воєнний і післявоєнний період

Анастасія ДОВГОМЕЛЯ.....261

Здійснення житлових прав громадян в умовах повоєнної відбудови країни

Юрій ЗАЙКА.....264

Юридичні гарантії при релокації мешканців тимчасово окупованої території

Сергій КОРОЄД.....267

Переміщення населення в умовах війни: виклики, правові механізми
та перспективи післявоєнної інтеграції

Олена МОСКАЛЕНКО.....271

Ревіталізація як складова повоєнного відновлення деокупованих
територій України

Лариса НАЛИВАЙКО, Інна МЕДЯНИК.....274

Релокація та ринок праці в Україні із врахуванням впливів зовнішніх
та внутрішніх міграційних процесів

Марія ПЕТЕРЛИК.....278

Проблеми захисту майнових авторських прав в процесі їх спадкування
в умовах релокації

Леонід ТАРАСЕНКО.....282

Транскордонне співробітництво: правові механізми та перспективи
інтеграційного розвитку прикордонних регіонів України

Михайло ФОРКОШ.....286

Релокація як концептуальна метафора	
Тетяна ФУЛЕЙ	290
Relocation of higher education institutions as a means of preserving educational and scientific potential	
Tatiana SHEVCHUK	295
Цивільна особа як суб'єкт особливого захисту у збройному конфлікті	
Ірина ШОПНА	298

НАПРЯМ 6. РЕЛОКАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ: ЗВОРОТНІ ТА ПРЯМІ ЗВ'ЯЗКИ

Релокація бізнесу та екологічна безпека: виклики для правового регулювання в умовах збройного конфлікту	
Ганна АНІСІМОВА, Ольга ДОНЕЦЬ	301
Екологічна релокація у світлі міжнародно-правових механізмів кліматичної міграції: світові виклики та перспективи для України	
Ольга БАРАБАШ	306
Екологічна реконструкція міських територій у відповідь на виклики релокації населення: правові та урбаністичні аспекти	
Дмитро БОРОВИЦЬКИЙ	310
Правовий механізм охорони довкілля та створення умов при релокації	
Сібілла БУЛЕЦА, Марія МЕНДЖУЛ	313
Оцінка впливу на довкілля під час містобудівної діяльності та в умовах релокації	
Василь ГАБОВДА	317
Вплив процесів релокації на довкілля: правові аспекти взаємозв'язків в умовах воєнного стану	
Євгеній ГОШОВСЬКИЙ	320
Пріоритети у реалізації земельних прав в умовах воєнного стану	
Наталія ІЛЬКІВ	324
Вплив релокованого бізнесу на спектр екосистемних послуг	
Наталія ПЕТРЕЦЬКА	327
Релокація та довкілля: проблеми мінімізації негативних наслідків	
Ігор ПИРОГА, Максим ПИРОГА	330
Правові аспекти використання алгоритмів машинного навчання для моделювання впливу релокації на природні екосистеми	
Василь РОССІХІН, Андрій ФРОЛОВ, Денис ХУДЯКОВ	336

Правове регулювання оцінки екологічних ризиків при релокації виробничих потужностей з використанням інструментів машинного навчання Галина РОССІХІНА, Олексій ЛЯШЕНКО, Владислав ДЯЧЕНКО	340
Альтернативна енергетика, релокація та екологізація: правові питання Тетяна ХАРИТОНОВА, Христина ГРИГОР'ЄВА	344
Методи та інструменти впливу на екологічний стан довкілля: виклики воєнного часу Ольга ЧОПОРОВА	347

НАПРЯМ 7. ПРАВОВА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ РЕЛОКАЦІЇ

Правові засади релокації підприємств у Закарпатській області у період воєнного стану: проблемні питання Ірина АЛМАШІ, Мирослав АЛМАШІ	351
Правове забезпечення релокації бізнесу в Україні в умовах воєнного стану: проблемні аспекти та шляхи їх подолання Наталія АТАМАНЧУК	355
Законність, обґрунтованість і справедливність судового рішення як чинник ефективного забезпечення стабільності розвитку регіону в умовах релокації бізнесу Олександр БИРКОВИЧ	359
Оподаткування стартап-діяльності неповнолітніх: правові наслідки вимушеної релокації Богдан БОРИЧОК	362
Обробка райдужної оболонки очей і обличчя на прикладі кейсу 2024 року в Португалії Дар'я БУЛГАКОВА	366
Правові засади та адміністративні інструменти державної підтримки релокації бізнесу в Україні Діана ВОРОН	369
Правові форми забезпечення підтримки бізнесу в умовах воєнного стану Оксана ГНАТІВ	372
Проблеми релокації бізнесу: економіко-правовий базис здійснення Олександра ГОНЧАРОВА	374
Окремі питання реалізації процесу релокації українських підприємств: організаційно-правовий аспект Валерія ГУСАР, Анна ШАПЕЛЬСЬКА	380
Релокація бізнесу: пошук шляхів «виживання» в умовах воєнного стану Ірина ДАВИДОВА	384

Роль Ради бізнес-омбудсмена в системі захисту законних прав та інтересів бізнесу в Україні в умовах релокації	
Інга ЗЕЛЕНА-БАУЕР	387
Правове впровадження інфраструктурної спроможності для релокації бізнесу в Україні в умовах воєнного стану	
Богдан ІГНАТЬО	390
Релокація як механізм підвищення спроможності громад в межах неокупованої території України	
Олег ІЛЬНИЦЬКИЙ	393
Медіація як засіб вирішення конфліктів в умовах воєнного стану	
Микола КРИВКА	396
Законопроект № 9549 від 01.08.2023 – розумна правова основа релокації підприємств ВПК чи правовий нігілізм?	
Володимир ЛОГОЙДА	400
Щодо скасування мораторію та відновлення податкових та інших видів перевірок	
Ганна ПЕТРЕНКО	404
Правові ризики релокованого бізнесу: обговорення солідарної відповідальності керівників за незадоволення вимог кредиторів у контексті ризиків, які виникають під час релокації	
Сергій ПОРАДА	408
Окремі правові аспекти релокації господарських товариств, створених у результаті виділу з акціонерного товариства	
Микита ПРИХОДЬКО	412
Правова підтримка як необхідна складова для адаптації релокованого бізнесу	
Петро СТАВИЧНИЙ	416
Правове регулювання співпраці з міжнародними донорами в сфері релокації бізнесу в умовах війни	
Яна ФЕНИЧ	418
Правова підтримка бізнесу в умовах релокації	
Анастасія ЦІПКАЛ	423
Кореляція міграційних процесів та інновацій в умовах сьогодення	
Олеся ЧЕПИС	426
Практичні аспекти правої підтримки релокованого бізнесу	
Роман ЧЕРНЕГА	429

НАПРЯМ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА РЕЛОКАЦІЯ: НОВІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

Criminal law and relocation: new challenges in extraordinary legal regimes

Alessia-Stefania ILIES432

Примусове переміщення українських дітей до РФ як форма геноциду
українського народу

Андрій АНДРУШКО432

Основні недоліки притягнення до кримінальної відповідальності
за самовільне залишення військової частини

Андрій БОРОВИК438

Смертна кара як засіб публічної превенції в умовах правового режиму
воєнного стану

Анатолій ВОЛОБУЄВ440

Щодо проблематики правового регулювання зміни місця проживання
суб'єктів пробації в Україні

Сергій ДЕНИСОВ, Дмитро ЗАЙКА444

Щодо основних принципів забезпечення органами прокуратури
захисту прав релокованих дітей з окупованих територій

Наталія ДЕРЕВ'ЯНКО447

Кримінально-правова характеристика несанкціонованого доступу
до хмарних даних: проблеми кваліфікації

Діна ДРИЖАКОВА450

Психокриміналістичний портрет злочинця: сучасні підходи до моделювання
поведінки правопорушників у ході досудового розслідування

Антон КОВАЛЕНКО, Каріна КАЛЮГА455

Криміналістичне дослідження речових доказів:
та планування розслідування

Василь КОПЧА, Юліанна КОПЧА459

Аспекти приховування адміністративних правопорушень
посадовими та службовими особами

Ярослав ЛІХОВІЦЬКИЙ, Тарас ДОВБА463

Окремі питання кримінальної відповідальності за дезертирство
та самовільне залишення військової частини та місця служби

Антоніна МАЦЮЛА466

Tourism activities as an object of committing criminal offenses related
to human trafficking

Iryna NESTEROVA470

Роль криміналістики в умовах релокації

Вікторія ПАНЬКУЛИЧ, Вікторія МАРУНИЧ473

Про доступність закону про кримінальну відповідальність для осіб, які перебувають на окупованій території Євген ПИСЬМЕНСЬКИЙ	476
Розмежування понять «в умовах воєнного або надзвичайного стану» та «з використанням умов воєнного стану» у правозастосовній та судовій практиці під час розслідування злочинів на тимчасово окупованих територіях України Іван СИВОДЕД	479
Трансформація діяльності правоохоронних органів в контексті запровадження правового режиму воєнного стану: баланс між національною безпекою та правами громадян Ярослав СТУПНИК	482
Релокація та кримінальне провадження: виклики й проблеми Олена ТАРАН, Дмитро ШУМЕЙКО	485
Судово-портретна експертиза в умовах релокації: виклики ідентифікації особи в екстраординарних правових режимах Катерина ТЕГЗА, Іванна ШИМОНЯ	488
Встановлення, розшук та ідентифікація осіб, зниклих безвісти в умовах російсько-української війни: проблеми інформаційного та криміналістичного забезпечення Валерій ШЕПІТЬКО, Михайло ШЕПІТЬКО	490
Особливості допиту неповнолітніх, які постраждали від домашнього насильства в умовах воєнного стану Крістіна ЯРЕМА	494

НАПРЯМ 9. РЕЛОКАЦІЯ У ДИСКУРСІ ДОСЛІДЖЕНЬ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Problemele dezvoltării democrației reprezentative în contextul provocărilor globalizării moderne Volodymyr BAKUN	498
Правові та практичні перешкоди для захисту прав особливого роду sui generis у Європейському Союзі в контексті війни та тимчасового захисту Владислав ВИШНЕВСЬКИЙ	502
Probleme de studiere a răspunderii disciplinare a judecătorilor ca tip de responsabilitate juridică Kateryna HERMAK	506
Удосконалення процедури реєстрації закладів загальної середньої освіти на рівні юридико-теоретичних концепцій Ірина ЖУКОВА	509

Процесуальні особливості розгляду цивільних справ про встановлення фактів що мають юридичне значення на тимчасово окупованих територіях– доказове значення «намібійських винятків» у судовій практиці Верховного Суду	
Максим ЗУБАШКОВ	510
Relația dintre democrația constituțională și constituționalismul democratic	
Inna KOZMA	515
Проблеми виконання зобов’язань, передбачених зовнішньоекономічними договорами, релокованими підприємствами	
Ельвіра КОРМОШ, Вікторія ВАШКОВИЧ	518
Public services in the subject of administrative law in modern conditions	
Yevhen LEHEZA	522
Role of International Organisations in Ensuring Right to Freedom of Movement	
Polina MALESH, Mariia PYLYPENKO	525
Визначення юридичної долі майна на окупованих територіях та територіях, де ведуться бойові дії	
Мелінда МАРУШКА, Наталія ПРЕЛУКАН	529
Спеціальне майнове право як різновид майнового права в цивільному праві України	
В’ячеслав ПЕРЕЙМАН	535
Principiul transparenței în dreptului administrativ European: analiza practicii judiciare Curții de Justiție a Uniunii Europene	
Mykola SNIGUR	538
Захист прав людини в умовах політичної нестабільності: досвід Першої Чехословацької Республіки та сучасні виклики України	
Юрій ЦУГА	541
Релокація державних вищих навчальних закладів в умовах воєнного стану: правовий аспект	
Марія ЯРЕМУС, Ольга НІМЕРОВСЬКА	545

**ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМИ ДОГОВОРАМИ,
РЕЛОКОВАНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ**

Ельвіра КОРМОШ

студентка 3-го курсу

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Вікторія ВАШКОВИЧ

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри господарського права

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Зовнішньоекономічні договори (ЗЕД-договори) – це угоди між компаніями з різних країн, що регулюють їхні права та обов'язки в міжнародній торгівлі. Такі договори важливі не лише для приватного бізнесу, але й для держави, оскільки сприяють валютним надходженням, міжнародній співпраці та залученню технологій¹.

Основні характеристики та елементи ЗЕД-договорів:

– Транснаціональний характер – ЗЕД-договори відрізняються від звичайних цивільно-правових договорів тим, що регулюють відносини між компаніями з різних країн. Це зумовлює складнішу структуру та ширший спектр умов.

– Обов'язкові елементи – Чітке визначення сторін договору, їхнього юридичного статусу та контактних даних, детальний опис товару, послуги або дії, що є предметом договору, визначення ціни, валюти платежу, форми та строків розрахунків, умови та терміни постачання, місце передачі товару, страхування, сертифікації та митного оформлення, форс-мажорні обставини, порядок вирішення спорів, арбітражне застереження, вибір права та юрисдикції.

– У міжнародних контрактах особлива увага приділяється умовам Інкотермс, оплаті, валютному контролю та форс-мажорним обставинам².

¹ Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). Zakon Ukrainy «Pro zovnishnoekonomichnu diialnist» No. 959-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

² International Chamber of Commerce. (2020). Incoterms® 2020: Rules for the use of domestic and international trade terms. ICC Publications.

Форс-мажор (від фр. *force majeure* – вища сила) – це юридична конструкція, що звільняє сторону договору від відповідальності за порушення зобов'язань через надзвичайні та непередбачувані обставини, що не піддаються її контролю. У міжнародному праві форс-мажор визнано універсальною категорією, яка відображена у численних правових джерелах, таких як Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Віденська конвенція 1980 р.) тощо³.

В Україні форс-мажор закріплений у:

- Цивільному кодексі України (ст. 617);
- Господарському кодексі України (ст. 218, ст. 219)
- ЗУ «Про торгово-промислові палати в Україні».

Засвідченням форс-мажору, є сертифікат. Він підтверджує лише наявність загальних умов, а сторона повинна довести, як саме ці обставини унеможливили виконання саме її конкретного зобов'язання⁴.

В Україні форс-мажором в 2022 році була визнана війна та виданий загальний сертифікат від ТПП. На що посилаються підприємства при неможливості виконання договорів. Але деякі підприємства змогли релокуватися та відновити свою діяльність повністю чи частково на більш безпечних територіях.

Основні проблеми виконання зовнішньоекономічних договорів:

- Зміна можливостей виконання, а саме втрата доступу до обладнання, складів, персоналу, постачальників. Це може тимчасово унеможливити виконання зобов'язань, але часто проблеми можна вирішити, пристосувавшись до нових умов.
- Втрата зв'язку з партнерами може відбуватися у зв'язку з зміною контактних даних без повідомлення, втрата документів, проблеми з інтернетом, звільнення відповідальних осіб, що призводить до непорозумінь, суперечок і розриву відносин.
- Зміна місця відвантаження/отримання, порушення маршрутів, проблеми з експортом/імпортом, труднощі з валютними розрахунками, що ускладнює виконання договорів і вимагає перегляду умов⁵.

Зловживання форс-мажором умовно можна поділити на технічні та умисні:

³ United Nations. (1980). United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg

⁴ Verkhovna Rada of Ukraine. (1998). Zakon Ukrainy «Pro torгово-promyslovi palaty v Ukraini» No. 671/97– BP. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр>

⁵ Берназ-Лукавецька О.М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Юридичний науковий електронний журнал. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2022/128.pdf (дата звернення: 31.03.2025).

а) Технічні зловживання – через недотримання порядку застосування форс– мажору:

- подання сертифіката ТПП заднім числом, після виникнення порушення;
- відсутність своєчасного письмового повідомлення контрагента;
- узагальнене посилання на «воєнний стан» без конкретизації обставин;
- відсутність будь-яких дій щодо часткового виконання зобов'язання⁶.

б) Умисні зловживання – коли сторона:

- фактично відновила діяльність, але продовжує посилалися на форс-мажор;
- застосовує форс-мажор *selectively* – до невігідних зобов'язань, залишаючи вигідні без змін;
- вимагає одностороннього підвищення ціни, зміни умов поставки;
- не вживає жодних заходів для мінімізації наслідків⁷.

Основними негативними правовими наслідками після розгляду судом справ, щодо зловживання форс-мажор можуть бути:

- не визнання факту звільнення від відповідальності (навіть за наявності сертифіката ТПП);
- накладення повної матеріальної відповідальності за порушення;
- стягнення збитків, завданих контрагенту (у тому числі втрачений прибуток);
- визнання дії сторони порушенням принципу добросовісності, що може бути враховано у майбутніх спорах;
- винесення рішення на користь іноземної сторони, що створює ризики репутаційних втрат для українського бізнесу⁸.

Щоб мінімізувати проблеми з виконанням міжнародних договорів релокованими підприємствами під час війни, необхідні зміни в законодавстві, договірній практиці та підходах до вирішення спорів.

1. Удосконалення законодавства:

- Уточнення поняття форс-мажору – чітко розділити загальні воєнні обставини та конкретні перешкоди для виконання договорів. Встановити мінімальний перелік доказів впливу війни на виконання договорів. Запровадити єдину форму повідомлення про форс-мажор.

⁶ Supreme Court of Ukraine. (2023). Case №910/5078/22. <https://reyestr.court.gov.ua>

⁷ Commercial Cassation Court. (2023). Огляд практики щодо зловживання форс-мажором. <https://so.court.gov.ua>

⁸ Микола Максимов. Судова практика щодо застосування форс-мажору для бізнесу під час війни. Think brave. Think brave. Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/217823_sudova-praktika-shchodo-zastosuvannya-fors-mazhoru-dlya-bznesu-pd-chas-vyni (дата звернення: 31.03.2025).

- Зобов'язати підприємства повідомляти контрагентів про релокацію. Спростити процедуру зміни контактної та юридичної інформації. Встановити режим «тимчасового припинення діяльності».

- Зміни до Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність», а саме деталізувати порядок перегляду або призупинення ЗЕД-договорів. Запровадити механізми альтернативного вирішення спорів.

2. Рекомендації для договірної практики:

- Стандартизація форс-мажорних застережень – це включення розширених переліків надзвичайних обставин. Передбачати детальний алгоритм дій у разі форс-мажору. Встановлювати обов'язковість часткового виконання зобов'язань.

- Введення пункту про релокацію, саме визначення порядку повідомлення про зміну місцезнаходження. Передбачити можливість перенесення строків або зміни пунктів поставки. Встановити механізм зміни технічних умов виконання договору.

- Передбачити можливість перегляду цін, обсягів, строків. Дозволити тимчасову «паузу» у виконанні зобов'язань. Зобов'язати сторони вести переговори перед застосуванням санкцій.

3. Роль судів та ТПП:

Судова практика спирається на дотримування принципів доказовості, причинно-наслідкового зв'язку та пропорційності. Формування узагальнення практики щодо виконання договорів. Застосовування принцип добросовісності.

Торгово-промислова палата України проводить експертну оцінку обставин форс-мажору. Бере участь у розробці шаблонів повідомлень, зразків договорів, форм доказів. Проводить інформаційні кампанії для бізнесу.

PUBLIC SERVICES IN THE SUBJECT OF ADMINISTRATIVE LAW IN MODERN CONDITIONS

Yevhen LEHEZA

*Doctor of Juridical Sciences, Professor,
University of Customs and Finance
Dnipro, Ukraine*

The change from a «state-centric» ideology to a «people-centric» one, the recognition of the priority of serving the state to the person (public service activity) are, of course, as noted by S. G. Stetsenko, positive achievements of Ukrainian society¹.

In the works of Ukrainian lawyers, when using the category of «services», the main emphasis is placed on legal aspects, in particular on the administrative procedure for their provision. This can be explained by the fact that the first scientists who formed the theory of services in Ukraine were, first of all, representatives of the science of administrative law (V. B. Averyanov, I. P. Golosnichenko, S. V. Kivalov, I. B. Koliushko, V. S. Kuybida, A. O. Selivanov, V. P. Tymoshchuk and others).

V. M. Garashchuk argues that the fact that the main opponents of this theory are also representatives of legal science, who question the very possibility of using the category of «services» in relation to the activities of state authorities and local self-government bodies, has led to particularly lively discussions on this issue in jurisprudence².

Thus, G. M. Pisarenko and O. M. Bukhanevych note that the modern doctrine of administrative law, which is being formed in Ukraine, provides for a certain shift in emphasis, a new understanding of «publicity», due to a return to basic humanitarian values, to the recognition and consolidation of the inalienable natural rights of man and citizen [3, pp. 22–23; 4, p. 25]. This provision is also enshrined in the Constitution of Ukraine, which proclaimed the need to transition from the ideology of state dominance and state interests over individual interests that prevailed in the past to the ideology of the state serving the person, guaranteeing, ensuring and protecting the fundamental rights and freedoms of man and citizen by the state³.

¹ Stetsenko S. G. (2007). *Administrative Law of Ukraine*: K.: Atika, 624 p

² Garashchuk V. M. (2001). *Administrative services – a new institution or a new mistake?* Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. No. 3. 109–114.

³ Bukhanevich O. M. (2016). *Theoretical, legal and praxeological principles of providing administrative services in Ukraine: dissertation ... doctor of legal sciences: speciality 12.00.07*

T. O. Kolomojets and S. G. Stetsenko attribute social relations that arise within the framework of the provision of administrative services to the subject of administrative law and consider such activities to be a component of the method of regulating this branch of law⁴.

Public services are activities of public administration bodies carried out at the expense of public funds. This definition is essentially very close to the definition of the category of «public service» in European law, but presented from the point of view of the subject of their provision and the source of financing.

Public services by the source of financing for the provision of this type of service, that is, the type of budget, include administrative services, which in turn are divided into state and municipal services⁵.

State services are services provided by state authorities (primarily executive) and state enterprises, institutions and organizations. State services also include services provided by non-state organizations in the exercise of delegated powers, etc. In this case, the first place for determining the nature of the service is not the direct subject of its provision, but the subject that is responsible for it, and the source of financing for the provision of this type of service is the state budget. Municipal (municipal) services are services provided by local government bodies, municipal enterprises, institutions and organizations. The source of financing for the provision of municipal services is the local budget. O.M. Bukhanevich notes that, unlike the concept of «administrative services», the term «public services» has a broader meaning. O.M. Bukhanevich explains that, first of all, public services can be provided by state and non-state structures, but the main thing that unites them is the interest of society in their provision, social significance⁶.

O.M. Bukhanevich argues that the concept of «public services» essentially covers the spheres of social relations that are regulated by both civil and administrative law. In these spheres, there is a differentiation of legal regulation, which is determined by two main factors: the subject of service provision and the content of legal relations that arise in this case. Public services are based on public interest, which is understood as the interest of the social community determined by the state and secured by law,

«Administrative law and process; financial law; information law»; Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. K. 455 p.

⁴ Stetsenko S. G. (2007). Administrative Law of Ukraine: K.: Atika, 624 p

⁵ Leheza Ye. O. (2016). Theory of public services: administrative and legal component. Monograph. Kherson: Publishing house «Helvetica», 2016. 452 p.

⁶ Bukhanevich O. M. (2016). Theoretical, legal and praxeological principles of providing administrative services in Ukraine: dissertation ... doctor of legal sciences: speciality 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law»; Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. K. 455 p.

the satisfaction of which serves as a condition and guarantee of its existence and development. In the most general form, public interest means the interest of the human community – the population, the people, etc.⁷. What exactly the state authorities define as public interest depends on the level of legal culture and legal awareness of the subjects of lawmaking. And what the authorities see as the common good may actually diverge from the interests of a significant part of the population.

But in any case, the requirements that are imposed on public administration objects must ensure the general welfare of the people of Ukraine and cannot express the private interest of public administration subjects. It is in the last thesis that the essential difference between private and public interests lies.

Public interest is nothing more than a certain set of private interests⁸. Accordingly, it does not matter how many people a public administration subject protects – the main thing is that it acts in accordance with the principle of legality and does not defend private personal (third parties related to it) and corporate interests. Thus, it is the public interest that underlies the provision of public services. The modern understanding of administrative law allows us to confidently assert that public services are part of the subject of administrative law.

⁷ Leheza, Yevhen, Pisotska, Karina, Dubenko, Oleksandr, Dakhno, Oleksandr, Sotskyi, Artur. (2022). the essence of the principles of ukrainian law in modern jurisprudence. *Revista juridica portucalense*, december, 342-363. doi: [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15)

⁸ Sinkevych, O., YurovskaV., Komissarova, N., Tkachenko, O., & Leheza, Y. (2024). Subjects of public authority in matters of combating terrorism: legal regulation, administrative and criminal aspect. *Ius Humani. Law Journal*, 13(1), 1-14. <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v13i1.332>